

Lidia Gibadło

ORCID 0000-0003-3332-9817

Niemcy: polityczna (r)ewolucja niechętnego hegemonu

Gdy szuka się dwóch słów, które najlepiej scharakteryzowałyby polityczny krajobraz 2021 r. w Niemczech, na myśl przychodzi dwa paradoksalnie antonimiczne określenia. Pierwsze to „zmiana”, której symbolem stały się wybory do Bundestagu z 26 września 2021 r., zakończone zwycięstwem SPD. Wybory stanowią również symboliczny koniec ery Angeli Merkel, a przegrana jej macierzystej partii – ostatni akord rządów, trwających nieprzerwanie od 2005 r. Elementem przeobrażeń sceny politycznej RFN jest również utworzenie tzw. koalicji światła drogowego (niem. *Ampelkoalition*) składającej się z SPD, Zielonych i FDP. Przed nowym rządem będzie stało zadanie poradzenia sobie z problemami, które, choć istniały na długo przed wybuchem pandemii, szczególnie mocno uwidoczniły się po pojawieniu się wirusa COVID-19. Koalicja będzie musiała zatem znaleźć remedium na rosnące nierówności społeczne, uzależnienie niemieckiej gospodarki od relacji z Chinami czy zapóźnienie technologiczne rodzimych firm. Ten katalog poszerza jedno z największych wyzwań cywilizacyjnych naszych czasów: transformacja energetyczna, która pociągnie za sobą nie tylko konsekwencje gospodarcze, lecz także głębokie zmiany społeczne.

Drugie słowo to „kontynuacja”. Choć doszło do zmiany w składzie rządu, to na jego czele staną socjaldemokraci, którzy w czasie ostatnich dwóch kadencji byli koalicjantami chadeków. Dodatkowo do władz federalnych weszli Zieloni i FDP, czyli partie identyfikujące się ze *status quo* niemieckiej polityki. Oznacza to, że filary stojące u podstaw polityki zagranicznej RFN najprawdopodobniej nie zostaną naruszone¹. Nie należy jednak sądzić, że ukonstytuowany w grudniu rząd Olafa Scholza będzie kontynuował całkowicie działania gabinetu Merkel. Choć tematy dotyczące polityki zagranicznej

¹ Należą do nich członkostwo w UE i NATO; brandtowska *Ostpolitik*; multilateralizm; dbałość o prawa człowieka i demokrację; odrzucenie wojny jako narzędzia polityki międzynarodowej, zob. M. Siddi, „Germany's evolving relationship with Russia: Towards a norm based Ostpolitik?”, w: N. Helwig (red.), *Europe's New Political Engine: Germany's Role in the EU's Foreign and Security Policy*, The Finnish Institute of International Affairs, Helsinki 2016, s. 159.

pojawiały się w debatach przedwyborczych rzadko, to programy ugrupowań oraz wypowiedzi ich przedstawicieli wskazują na zmianę akcentów w najważniejszych kierunkach działań RFN: polityki wobec UE, współpracy z USA, a także relacji z Chinami i Rosją.

Polityka wewnętrzna – wyborczy rollercoaster

Najważniejszym wydarzeniem 2021 r. w RFN były wrześniowe wybory do Bundestagu, do których partie polityczne przygotowywały się na długo przed początkiem okresu wyborczego: dość wspomnieć, że już w sierpniu 2020 r. SPD powierzyła nominację kanclerską ministrowi finansów i wicekanclerzowi w rządzie Merkel Olafowi Scholzowi. Na tę decyzję po stronie dwóch partii, które w pierwszej połowie roku cieszyły się największym poparciem wyborców – chadeków i Zielonych – przyszło czekać dłużej. W przypadku pierwszego ugrupowania wybory kandydata poprzedziły wybory przewodniczącego CDU. W styczniu 2021 r. tę funkcję objął premier Nadrenii Północnej-Westfalii Armin Laschet. Polityk utożsamiany z kontynuacją kursu Merkel od początku miał jednak problem z pozyskaniem popularności wśród wyborców: w badaniu Forschungsgruppe Wahlen dla telewizji ZDF Laschet zajmował siódme miejsce, a 57% ankietowanych twierdziło, że nie jest odpowiednim kandydatem na kanclerza². W tym samym badaniu 55% respondentów wskazało szefa CSU Markusa Södera jako polityka, który powinien otrzymać kanclerską nominację. Liderowi partii nie pomogła także tzw. afera maseczkowa. Z doniesień tygodnika *Der Spiegel* opublikowanych w marcu wynikało, że posłowie chadecji mieli pobierać prowizję za pośrednictwo w zakupie ochronnych materiałów medycznych dla podmiotów prywatnych oraz instytucji regionalnych i federalnych³. Efektem skandalu był spadek notowań na szczeblu federalnym i najgorsze wyniki CDU w wyborach regionalnych w Badenii-Wirtembergii oraz Nadrenii-Palatynacie⁴.

Niskie wyniki partii pod wodzą Lascheta oraz popularność Södera sprawiły, że w chadecji zaczęto rozważać opcję powierzenia nominacji kanclerskiej premierowi Bawarii. Ostatecznie spór został zakończony w kwietniu, gdy zarząd CDU zdecydował się poprzeć Lascheta⁵. Dodatkowym wzmocnieniem dla polityka była wygrana partii w czerwcowych wyborach

² Przeciwnego zdania było 31% badanych, zob. „Mehrheit einverstanden mit Corona-Regeln”, *ZDFheute*, 28 stycznia 2021 r., <https://bit.ly/327JUHu> (dostęp: 6.12.2021).

³ „Spitzenpolitiker fordern Nüßlein und Löbel zum Rücktritt auf”, *Der Spiegel*, 8 marca 2021 r., <https://bit.ly/3tG5PrR> (dostęp: 22.12.2021).

⁴ L. Gibadło, „Wybory w Badenii-Wirtembergii i Nadrenii-Palatynacie. Żółta kartka dla CDU”, *Komentarz PISM*, 15 marca 2021 r., nr 21.

⁵ Eadem, „Prawie koalicjanci. Kandydaci CDU/CSU i Zielonych na kanclerza RFN”, *Komentarz PISM*, 23 kwietnia 2021 r., nr 35.

regionalnych w Saksonii-Anhalt. W efekcie ugrupowanie odrobiło wizerunkowe straty i po raz kolejny znalazło się na czele sondaży⁶.

Wydaje się, że czynnikiem inicjującym spadek notowań CDU/CSU była powódź, która w połowie lipca przetoczyła się przez zachodnią część RFN, czyniąc największe spustoszenia w Nadrenii-Palatynacie i Nadrenii Północnej-Westfalii. Problemem dla chadeków stało się nagranie, na którym widać śmiejącego się Lascheta, w czasie gdy prezydent Frank-Walter Steinmeier wygłaszał przemówienie do osób poszkodowanych w mieście Erftstadt⁷. Od tego czasu sondaże ugrupowania zaczęły spadać i choć na dwa tygodnie przed wyborami chadecy zaczęli odrabiać straty, zakończyli rywalizację na drugim miejscu z najgorszym wynikiem od czasu powstania partii⁸.

Drugim ugrupowaniem, które w pierwszej połowie roku miało szanse na zwycięstwo w wyborach federalnych, byli Zieloni. W marcu partia po raz kolejny zwyciężyła w wyborach regionalnych w Badenii-Wirtembergii, a w Nadrenii-Palatynacie poszerzyła swoją reprezentację w lokalnym landtagu. W kwietniu Zieloni po raz pierwszy w historii zaprezentowali swoją kandydatkę na kanclerza⁹. Zadanie poprowadzenia partii w wyborach powierzono Annaleni Baerbock. Choć liderka Zielonych ustępowała popularnością współprzewodniczącemu partii Robertowi Habeckowi, liczone, że czterdziestojednoletnia polityczka przyciągnie do siebie kobiety oraz młodych wyborców. W kolejnych tygodniach Baerbock popełniła jednak szereg z pozoru małych błędów, które zaważyły na końcowym wyniku wyborczym: niejasności i błędy w jej publicznie dostępnym CV, zarzuty o plagiat czy spóźniona deklaracja dotycząca dodatkowych przychodów z tytułu pracy na rzecz partii, które polityczka powinna zgłosić do Bundestagu. Czynnikiem, który mógł dodatkowo zniechęcać potencjalnych wyborców Zielonych, okazały się jej wypowiedzi dotyczące podniesienia cen benzyny, będące pokłosiem dążenia przez RFN do realizacji celów polityki klimatycznej¹⁰.

⁶ Na podstawie porównania sondaży ośrodków badań opinii publicznej, w: *Sonntagsfrage Bundestagswahl, Wahlrecht*, <https://www.wahlrecht.de/umfragen/index.htm> (dostęp: 22.12.2021).

⁷ „Laschet lacht im Krisengebiet – Ein Fettnapf zu viel?“, *Handelsblatt*, 19 lipca 2021 r., <https://bit.ly/3GG5lJB> (dostęp: 22.12.2021).

⁸ Zespół Niemiec i Europy Północnej OSW, „Niemcy po wyborach: Koalicja Wokół SPD?“, *Wybory w Niemczech. Monitor OSW*, 27 września 2021 r., nr 15.

⁹ Dotychczas zgodnie z tradycją polityczną prawo do nominowania kandydata na kanclerza miały CDU/CSU oraz SPD jako partie cieszące się największym poparciem wyborców. Ze względu na rosnące wyniki sondaży w 2021 r. ten przywilej stał się udziałem także Zielonych.

¹⁰ J. Thureau, „Annalena Baerbock – kandydatka pod ostrzałem“, *Deutsche Welle*, 1 lipca 2021 r., <https://www.dw.com/pl/annalena-baerbock-kandydatka-pod-ostrza%C5%82em/a-58125965> (dostęp: 23.12.2021).

Błędy dwojga faworytów w dużej mierze przyczyniły się do zwycięstwa SPD w wyborach federalnych w 2021 r. Sukces socjaldemokratów nie był jednak jedynie pokłosiem niepowodzeń ich rywali. Do głosowania na partię przyciągnęła również kandydatura Olafa Scholza: minister finansów został wskazany przez największą liczbę respondentów jako polityk, który „dorósł” do pełnienia funkcji kanclerza oraz jako osoba zdolna przeprowadzić RFN przez kryzys¹¹. Z badań przeprowadzonych w czasie wyborów wynikało, że czynnikiem determinującym preferencje 44% elektoratu SPD był również program partii¹². Choć podobnie jak inne ugrupowania, SPD również wyznaczyła transformację energetyczną oraz ucyfrowienie RFN na swoje priorytety, to udało się jej podkreślić, że zmiany nie mogą dokonać się kosztem gorzej uposażonych Niemców, których warunki życiowe dodatkowo pogorszyła pandemia¹³.

Ostatecznie 26 września 2021 r. SPD zdobyła najwięcej głosów w wyborach federalnych, a smak tego sukcesu pogłębiały zwycięstwa w wyborach do rady miasta Berlina¹⁴ oraz landtagu Meklemburgii-Pomorza Przedniego¹⁵.

Powyborcza arytmetyka wskazywała, że żadnej partii nie uda się samodzielnie zbudować rządu. Teoretycznie mogłoby dojść do ponownego utworzenia tzw. wielkiej koalicji składającej się z SPD oraz CDU/CSU, której tym razem przewodziliby socjaldemokraci. Ten scenariusz był najmniej prawdopodobny przede wszystkim ze względu na brak woli obu partii do powtórzenia tego modelu koalicyjnego¹⁶. Drugim scenariuszem była tzw. koalicja światła drogowych tworzona przez SPD, Zielonych oraz FDP. W przypadku fiaska negocjacji w tym układzie możliwy był również wariant tzw. koalicji jamajskiej składającej się z CDU/CSU, Zielonych oraz FDP.

¹¹ Odpowiednio 60% i 66%, zob. „Welche Politiker/innen überzeugen Wählende?“, *Tagesschau*, 26 września 2021 r., <https://www.tagesschau.de/wahl/archiv/2021-09-26-BT-DE/umfrage-kandidaten.shtml> (dostęp: 23.12.2021).

¹² 36% wskazało kandydata, a 15% długi związek z partią jako czynniki, które przekonały ich do głosowania na SPD, zob. „Hauptgründe für das Wahlergebnis“, *Tagesschau*, 26 września 2021 r., <https://www.tagesschau.de/wahl/archiv/2021-09-26-BT-DE/umfrage-aktuellethemen.shtml> (dostęp: 23.12.2021).

¹³ „Aus Respekt für deiner Zukunft. Das Zukunftsprogramm der SPD“, 9 maja 2021 r., <https://www.spd.de/fileadmin/Dokumente/Beschluesse/Programm/SPD-Zukunftsprogramm.pdf> (dostęp: 23.12.2021). Podsumowanie m.in. zob.: M. Greive, D. Neuer, F. Specht, „SPD macht Tempolimit zum Wahlkampfthema – und will sich als Ökopartei etablieren“, *Handelsblatt*, 28 lutego 2021 r., <https://bit.ly/3Gj8hS7> (dostęp: 23.12.2021).

¹⁴ Abgeordnetenhauswahl 2021, Die Landeswahlleiterin Berlin, 14 października 2021 r., <https://www.wahlen-berlin.de/wahlen/BE2021/AFSPRAES/index.html> (dostęp: 23.12.2021).

¹⁵ Landtagswahlen in Mecklenburg-Vorpommern 2021, Landesamt für innere Verwaltung. Die Landeswahlleiterin des Mecklenburg-Vorpommerns, <https://bit.ly/35d1eDf> (dostęp: 23.12.2021).

¹⁶ L. Gerkhe, „What are the coalition options after Germany's election?“, *Politico*, 27 września 2021 r., <https://www.politico.eu/article/germany-election-coalition-options/> (dostęp: 28.12.2021).

Tabela 1

Kalendarz wyborczy w Niemczech w 2021 r.

Data	Zasięg	Obszar	Zwycięzca (%)
14 marca	landowe	Badenia-Wirtembergia	Zieloni (32,6)
14 marca	landowe	Nadrenia-Palatynat	SPD (36,2)
6 czerwca	landowe	Saksonia-Anhalt	CDU (37,1)
26 września	federalne	cała RFN	SPD (25,7)
26 września	landowe	Berlin	SPD (21,4)
26 września	landowe	Meklemburgia-Pomorze Przednie	SPD (39,6)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Wahltermine, *Wahlen, Wahlrecht und Wahlsysteme*, <https://www.wahlrecht.de/termine.htm> (dostęp: 21.01.2021).

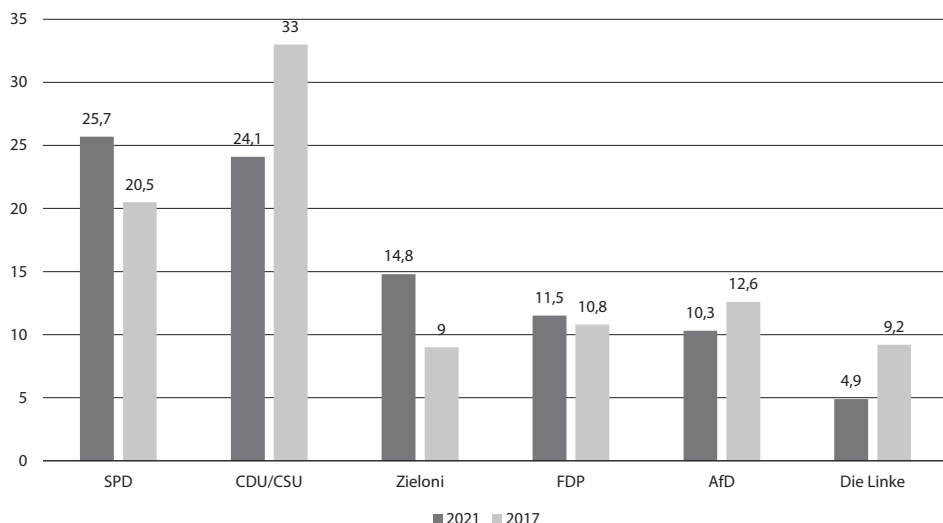
Szybko okazało się, że stroną, która zadecyduje o tym, kto stanie na czele nowego rządu, będą mniejsi koalicjanci. Choć Zieloni i FDP podjęli negocjacje z chadekami, ostatecznie rozmowy nad utworzeniem nowego rządu nawiązano z socjaldemokratami¹⁷. Mimo obaw o przeciąganie się rozmów koalicyjnych ze względu na uczestnictwo w nich trzech ugrupowań 24 listopada 2021 r. liderzy SPD, Zielonych i FDP podpisali umowę koalicyjną. Dokument liczący 178 stron i zatytułowany „Odważyć się na więcej postępu” (niem. *Mehr Fortschritt wagen*) zapowiadał m.in. podniesienie płacy minimalnej oraz zastąpienie systemu zabezpieczenia socjalnego Hartz IV tzw. świadczeniem obywatelskim. Jednocześnie rząd zapowiadał przywrócenie konstytucyjnego hamulca długu w 2023 r. oraz brak zmian w dotychczasowych obciążeniach podatkowych¹⁸.

W dziedzinie polityki klimatycznej rząd podtrzymał zobowiązania swoich poprzedników: do 2030 r. RFN ma zredukować emisję dwutlenku o 65% względem poziomu z 1990 r., a do 2045 r. Niemcy mają osiągnąć neutralność emisyjną. Rząd planuje wygaszenie energetyki węglowej do 2030 r., a także szereg działań prowadzących do dekarbonizacji przemysłu. Liberalizacji ma również ulec prawo o obywatelstwie, co będzie wyrazem „imigracyjnego charakteru społeczeństwa” RFN¹⁹.

¹⁷ „FDP und Grüne wollen mit SPD sondieren”, *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 6 października 2021 r., <https://bit.ly/3Aw0ViK> (dostęp: 29.12.2021).

¹⁸ „Mehr Fortschritt wagen. Bündnis für Freiheit, Gerechtigkeit und Nachhaltigkeit”, Die Bundesregierung, 24 listopada 2021 r., <https://bit.ly/3nV5FsV> (dostęp: 29.12.2021). Podsumowanie umowy, zob. Zespół OSW, „Niemiecka umowa koalicyjna – plan modernizacji państwa”, *Analizy OSW*, 26 listopada 2021 r.

¹⁹ Ibidem.

Wykres 1

Wyniki wyborów do Bundestagu w 2017 i 2021 r. (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Bundestagswahl 2021, *Bundestagwahlleiter*, <https://www.bundestagwahlleiter.de/> (dostęp: 22.12.2021).

Do partii, które w wyniku wyborów poważnie uszczupliły swoją reprezentację w Bundestagu, należą ugrupowania skrajne: die Linke oraz Alternatywa dla Niemiec (AfD). Problemem obu partii były długotrwałe konflikty wewnętrzne i niezdolność do pozyskania nowych wyborców. Die Linke i AfD nie pomógł również wizerunek ugrupowań antyestablishmentowych. W przypadku Alternatywy dla Niemiec należy jednak odnotować, że choć partia poniosła straty (–2,3 p.p. w porównaniu z 2017 r.), to wciąż była w stanie osiągnąć wynik powyżej 10%²⁰.

Rok 2021 to kontynuacja zmagania władz RFN z pandemią COVID-19. W grudniu 2020 r. w RFN, podobnie jak w innych krajach, pojawił się wariant B.1.1.7. Wiosną 2021 r. kraj zmagał się z trzecią falą pandemii: 23 kwietnia Instytut im. Roberta Kocha (RKI) odnotował ponad 23 tys. nowych zakażeń, co było liczbą rekordową w tamtym okresie²¹. Tak jak w innych państwach, także w Niemczech wprowadzane przez rząd i władze landowe obostrzenia wywołały wiele dyskusji i protestów. Najwięcej kontrowersji budziło zastosowanie tzw. federalnego hamulca bezpieczeństwa, ograniczającego możliwości spotkań oraz przewidującego godzinę policyjną we wszystkich

²⁰ A. Süthoff, „Darum haben Linke, CDU und AfD bei der Bundestagswahl verloren“, *MDR Aktuell*, 1 października 2021 r., <https://bit.ly/3tSRQPs> (dostęp: 30.12.2021).

²¹ L. Gibadło, „Widmo opozycji. Niemiecka chadecja przed wyborami federalnymi“, *Biuletyn PISM*, 20 marca 2021 r., nr 69.

Tabela 2

Skład rządu RFN powołanego 8 grudnia 2021 r.

Urząd	Imię i nazwisko	Partia
Kancelarz	Olaf Scholz	SPD
Ministerstwo Gospodarki i Ochrony Klimatu	Robert Habeck	Zieloni
Ministerstwo Finansów	Christian Lindner	FDP
Ministerstwo Spraw Wewnętrznych	Nancy Faeser	SPD
Ministerstwo Spraw Zagranicznych	Annalena Baerbock	Zieloni
Ministerstwo Sprawiedliwości	Marco Buschmann	FDP
Ministerstwo Pracy i Spraw Społecznych	Hubertus Heil	SPD
Ministerstwo Obrony	Christine Lambrecht	SPD
Ministerstwo Rolnictwa	Cem Özdemir	Zieloni
Ministerstwo Rodziny, Seniorów, Kobiet i Młodzieży	Anne Spiegel	Zieloni
Ministerstwo Zdrowia	Karl Lauterbach	SPD
Ministerstwo Cyfryzacji i Transportu	Volker Wissing	FDP
Ministerstwo Środowiska, Ochrony Przyrody i Bezpieczeństwa Reaktorów Jądrowych	Steffi Lemke	Zieloni
Ministerstwo Edukacji i Nauki	Bettina Stark-Watzinger	FDP
Ministerstwo Współpracy Gospodarczej i Rozwoju	Svenja Schulze	SPD
Ministerstwo ds. Mieszkalnictwa, Rozwoju Miast i Budownictwa	Klara Geywitz	SPD
Szef Urzędu Kanclerskiego i Minister ds. Nadzwyczajnych	Wolfgang Schmidt	SPD

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Das Bundeskabinett, Bundeskanzleramt, <https://www.bundesregierung.de/breg-de/bundesregierung/bundeskanzleramt/bundeskabinett> (dostęp: 22.12.2021).

gminach, w których średnia tygodniowa liczba zachorowań przekraczała 100. Drugą kwestią było wprowadzenie obowiązkowych szczepień. W grudniu kanclerz Scholz potwierdził, że rząd pracuje nad odpowiednią ustawą zobowiązującą obywateli do przyjęcia szczepionki przeciwko COVID-19. Ta zapowiedź uruchomiła wniosek posłów FDP przeciwko planom rządu²². Z danych RKI z 30 grudnia wynikało, że na COVID-19

²² J. Leithäuser, „FDP-Abgeordnete starten Vorstoß gegen Impfpflicht”, *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 16 grudnia 2021 r., <https://bit.ly/3rOouPN> (dostęp: 03.01.2022).

w tym czasie chorowało ponad 7,1 mln mieszkańców RFN²³. Dane przedstawione przez Instytut 2 stycznia 2022 r. wskazywały na wskaźnik pełnego wyszczepienia równy 71,2%²⁴.

Na finiszu – polityka zagraniczna ostatniego roku Merkel

W 2021 r. kluczowym wydarzeniem dla niemieckiej dyplomacji było objęcie urzędu prezydenta Stanów Zjednoczonych przez Joea Bidena. Wygrana kandydata demokratów kończyła okres rządów Donalda Trumpa, będący jednym z najtrudniejszych w kontaktach między RFN a USA²⁵. Pierwszy sygnał zmiany stanowił plan pogłębienia relacji między Stanami Zjednoczonymi a Niemcami oraz „odnowienia sojuszu transatlantyckiego i włączenia w to NATO i Unii Europejskiej”, zapowiedziany przez Bidena podczas jego rozmowy z Merkel pod koniec stycznia 2021 r.²⁶ Dowodem odchodzenia od polityki Trumpa była także rezygnacja z wycofania 12 tys. z 36 tys. amerykańskich żołnierzy stacjonujących w RFN. Dodatkowo w kwietniu podczas wizyty w Niemczech sekretarz obrony Lloyd Austin zapowiedział zwiększenie amerykańskiego personelu o 500 osób²⁷. Symbolem poprawy relacji była wizyta sekretarza stanu Antony'ego Blinkena w Berlinie w czerwcu, podczas której amerykański szef dyplomacji przyznał, że „Stany Zjednoczone nie mają lepszego partnera, lepszego przyjaciela na świecie niż Niemcy”²⁸.

Dla relacji amerykańsko-niemieckich problemem pozostawała jednak kwestia budowy Nord Stream 2 (NS2). Już w styczniu 2021 r. podczas wysłuchania przed komisją Kongresu Blinken zapowiedział, że nowa administracja nie zrezygnuje z działań zmierzających do zablokowania gazociągu²⁹. Formą kompromisu miało być porozumienie, będące pokłosiem wizyty Angeli Merkel w Waszyngtonie w lipcu 2021 r. Wśród najważniejszych uzgodnień znalazło się stworzenie przez RFN Zielonego Funduszu,

²³ COVID-19: Fallzahlen in Deutschland und weltweit, Das Robert Koch-Institut, 30 grudnia 2021 r., https://www.rki.de/DE/Content/InfAZ/N/Neuartiges_Coronavirus/Fallzahlen.html (dostęp: 03.01.2022).

²⁴ Aktueller Impfstatus, Bundesministerium für Gesundheit, 3 stycznia 2022 r., <https://impf-dashboarboard.de/> (dostęp: 03.01.2022).

²⁵ L. Gibadło, „Z nadziejami na zmianę – RFN wobec USA po zwycięstwie Joe Bidena”, *Biuletyn PISM*, 16 grudnia 2021 r., nr 256.

²⁶ Readout of President Joseph R. Biden, Jr. Call with Chancellor Angela Merkel of Germany, The White House, 25 stycznia 2021 r., <https://bit.ly/343qUla> (dostęp: 09.01.2022).

²⁷ „U.S. to base additional troops in Germany in reversal of Trump policy”, Reuters, 13 kwietnia 2022 r., <https://reut.rs/3IOuLFh> (dostęp: 09.01.2022).

²⁸ L. Gerkhe, „Blinken: US has ‘no better friend in the world than Germany’”, Politico, 23 czerwca 2021 r., <https://www.politico.eu/article/united-states-no-better-friend-than-germany-us-ally/> (dostęp: 09.01.2022).

²⁹ „Blinken questioned on Nord Stream 2 sanctions”, C-SPAN, 19 stycznia 2021 r., <https://bit.ly/3rHyvhH> (dostęp: 09.01.2022).

do którego Niemcy miały skierować na początku 175 mln USD. Strona niemiecka zadeklarowała również powołanie Pakietu Odporności, mającego na celu modernizację infrastruktury przesyłu gazu w Ukrainie. Istotną kwestią była też deklaracja zastosowania sankcji wobec Rosji „w razie agresji lub innych działań destrukcyjnych, w tym wykorzystywania energii jako broni przeciwko Ukrainie”³⁰.

W Niemczech, podobnie jak w innych państwach członkowskich NATO, kontrowersje w relacjach z USA budził sposób wycofania żołnierzy amerykańskich z Afganistanu i następująca po nich ewakuacja sił pozostałych sojuszników, w tym Bundeswehry, we wrześniu 2021 r. Rozczarowywał brak konsultacji USA z partnerami oraz brak pomocy dla Afgańczyków współpracujących z siłami państw zachodnich. Krytyka spadła również na niemieckie ministerstwa spraw zagranicznych oraz obrony za brak efektywnej współpracy, co miało skutkować późnym rozpoczęciem przez RFN ewakuacji swoich obywateli. Krytycznie oceniono także brak uproszczonych procedur umożliwiających dostanie się do Niemiec dla lokalnych współpracowników niemieckiej armii oraz instytucji obecnych w Afganistanie. Wiele pytań budziły działania niemieckiego wywiadu, który ocenił prawdopodobieństwo przejęcia władzy przez talibów jako niskie³¹.

Ostatnie miesiące władzy Merkel to również brak decyzji, które miałyby w znacznym stopniu antagonizować relacje z Chinami. Jednocześnie działania rządu sygnalizowały stopniową zmianę postrzegania ChRL, ze statusu partnera ku roli rywala. Był to efekt m.in. publikacji niemieckich dziennikarzy, ekspertów, a także polityków, w tym członków CDU, wskazujących, że działania Chin stoją w sprzeczności z interesami RFN³². O powolnej ewolucji niemieckiego stanowiska świadczy akceptacja przez Bundestag przepisów dotyczących sieci 5G w kwietniu 2021 r. Zgodnie z nimi jej operatorzy muszą zgłaszać władzom podpisanie kontraktu na dostawę kluczowych komponentów do sieci. Władze mogą jednak zablokować umowę. Taka konstrukcja przepisów jest skierowana przeciwko chińskim firmom Huawei i ZTE oskarżanym o wykorzystywanie swojej infrastruktury do

³⁰ Joint Statement of the United States and Germany on Support for Ukraine, European Energy Security, and our Climate Goals, U.S. Department of State, 21 lipca 2021 r., <https://bit.ly/3AASB1a> (dostęp: 09.01.2022); omówienie porozumienia zob. R. Formuszewicz, A. Łoskot-Strachota, S. Matuszak, „Porozumienie Niemiec i USA w sprawie Nord Streamu 2”, *Analizy OSW*, 22 lipca 2021 r.

³¹ L. Gibadlo, „Kosztowne zaniedbanie. Scena polityczna RFN wobec sytuacji w Afganistanie”, *Biuletyn PISM*, 14 września 2021 r., nr 163.

³² Por. J. Oertel, „The China factor in the German election”, European Council on Foreign Relations, 21 września 2021 r., <https://ecfr.eu/article/the-china-factor-in-the-german-election/> (dostęp: 13.01.2022); M. von Heim, „Deutschland und China: Beziehung unter Stress”, Deutsche Welle, 28 kwietnia 2021 r., <https://www.dw.com/de/deutschland-und-china-beziehung-unter-stress/a-57354038> (dostęp: 13.01.2022).

prowadzenia działalności szpiegowskiej na rzecz ChRL³³. W maju 2021 r. Parlament Europejski zdecydował o „zamrożeniu” procesu legislacyjnego, którego celem była ratyfikacja porozumienia inwestycyjnego między Unią a Chinami. Jednym z jego głównych promotorów były Niemcy. Powodem miały być sankcje, którymi obłożono chińskich urzędników ze względu na „masowe internowanie ludności ujgurskiej” w Chinach³⁴. W marcu Niemcy podjęły decyzję o wysłaniu fregaty Bayern na Morze Południowochińskie, zgodnie z założeniami strategii wobec Indo-Pacyfiku opublikowanej we wrześniu 2020 r. przez ministerstwo spraw zagranicznych RFN. Dokument zakładał m.in. większą obecność militarną RFN w regionie, będącą odpowiedzią na próby zdominowania go przez Chiny³⁵.

W 2021 r. rosnącym problemem dla niemieckiej polityki były agresywne działania Rosji. W reakcji na wzmacnianie rosyjskiej obecności wojskowej na granicy ukraińsko-rosyjskiej 8 kwietnia kanclerz Merkel odbyła rozmowę z Władimirem Putinem³⁶. Sześć dni później, 14 kwietnia, po wspólnej rozmowie telefonicznej Merkel i Biden zaapelowali do prezydenta Rosji o wycofanie oddziałów z tego obszaru³⁷. Ostatecznie minister obrony Siergiej Szojgu 22 kwietnia zapowiedział wycofanie części wojsk³⁸. We wrześniu zakończono budowę NS2³⁹, projektu, który stał się jednym z symboli polityki zagranicznej Merkel. Jego ukończenie wiązało się z coraz większymi obawami Ukrainy o wykorzystanie gazociągu jako narzędzia szantażu przez Rosję. Dodatkowo budowa alternatywnej drogi transportu surowca omijającej Ukrainę zwiększała prawdopodobieństwo eskalowania sytuacji na granicy ukraińsko-rosyjskiej przez władze w Moskwie. Gwarancji utrzymania transportu gazu przez Ukrainę nie stanowiło zadeklarowane przez RFN podjęcie działań w celu przedłużenia obecnie obowiązującej umowy tranzytowej między Ukrainą a Rosją o 10 lat⁴⁰.

³³ L. Cerulus, „Germany falls in line with EU on Huawei”, Politico, 23 kwietnia 2021 r., <https://www.politico.eu/article/germany-europe-huawei-5g-data-privacy-cybersecurity/> (dostęp: 11.01.2022).

³⁴ S. Lau, „European Parliament votes to ‘freeze’ investment deal until China lifts sanctions”, Politico, 20 maja 2021 r., <https://politi.co/3KBLVEz> (dostęp: 11.01.2022).

³⁵ L. Gibadło, „W kontrze do Chin – Niemcy wobec regionu Indo-Pacyfiku”, *Biuletyn PISM*, 24 listopada 2021 r., nr 238.

³⁶ Telefonat von Bundeskanzlerin Merkel mit dem russischen Präsidenten Putin, Bundesregierung, 8 kwietnia 2021 r., <https://bit.ly/3nSfqbk> (dostęp: 11.01.2022).

³⁷ „Merkel und Biden fordern von Russland Deeskalation an Grenze zur Ostukraine”, *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 14 kwietnia 2021 r., <https://bit.ly/3tV2TYC> (dostęp: 26.01.2022).

³⁸ „Russland kündigt Rückzug von Truppen an”, *Der Spiegel*, 22 kwietnia 2021 r., <https://bit.ly/3tSTBw2> (dostęp: 11.01.2022).

³⁹ „Letztes Rohr für Nord Stream 2 in der Ostsee verlegt”, *NDR*, 6 czerwca 2021 r., <https://bit.ly/3FRjxKR> (dostęp: 15.01.2022).

⁴⁰ Obecne porozumienie kończy się w 2024 r. Joint Statement of the United States and Germany on..., op. cit.; omówienie porozumienia zob. R. Formuszewicz, A. Łoskot-Strachota, S. Matuszak, op. cit.

Podobnie jak w 2021 r. znaczącą rolę w polityce wschodniej RFN odegrała sytuacja na Białorusi. Niemcy poparły nałożenie dalszych sankcji gospodarczych przez UE na białoruskie firmy, tym razem obejmujące podmioty z sektora naftowego, nawozów oraz usług finansowych⁴¹. Była to odpowiedź na zatrzymanie opozycjonisty Ramana Protasiewicza przez białoruskie władze, gdy samolot, którym podróżował on z Aten do Wilna, został zmuszony do lądowania w Mińsku. Do katalogu problemów w relacjach z Białorusią dołączyła kwestia szantażu migracyjnego stosowanego przez reżim Alaksandra Łukaszenki na granicy z Polską, Litwą i Łotwą. Z perspektywy Niemiec dodatkowy problem stanowiło to, że wielu z migrantów przenikało do RFN – według niemieckiej policji federalnej od sierpnia do października szlakiem wiodącym z Białorusi przez Polskę przedostało się ponad 4,3 tys. osób⁴². W odpowiedzi Niemcy poparły nałożenie na Białoruś kolejnych sankcji, tym razem obejmujących leasing i pomoc techniczną dla białoruskiego przewoźnika lotniczego Belavia świadczoną przez linie lotnicze z UE⁴³.

Z punktu widzenia toczącej się dyskusji nad relacją między prawem krajowym a europejskim istotnym wydarzeniem było zakwestionowanie przez Federalny Trybunał Konstytucyjny wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w maju 2020 r. Zdaniem Trybunału w Karlsruhe Europejski Bank Centralny nie miał prawa do skupowania obligacji państw członkowskich strefy euro w 2015 r., a brak reakcji niemieckiego rządu był sprzeczny z konstytucją RFN. W czerwcu 2021 r. Komisja Europejska wszczęła stosowną procedurę wobec Niemiec „w związku z naruszeniem podstawowych zasad prawa UE, w szczególności zasad autonomii, pierwszeństwa, skuteczności i jednolitego stosowania prawa Unii, a także poszanowania właściwości Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej na mocy art. 267 TFUE”⁴⁴. W grudniu KE poinformowała o zakończeniu procedury ze względu na potwierdzenie „autorytetu” TSUE przez Niemcy, a także uznanie, iż „legalność aktów instytucji unijnych nie może być przedmiotem badania skarg konstytucyjnych przed sądami niemieckimi, lecz może być przedmiotem kontroli jedynie Trybunału Sprawiedliwości”⁴⁵.

W maju RFN podjęła również przełomową decyzję o uznaniu zbrodni popełnionych przez niemieckie wojska kolonialne na grupach etnicznych

⁴¹ „EU-Außenminister einigen sich auf Sanktionen gegen Weißrussland – Maas hält Folgen für deutsche Wirtschaft für möglich”, *Handelsblatt*, 21 czerwca 2021 r., <https://bit.ly/3GE-RUWK> (dostęp: 15.01.2022).

⁴² „Flugverkehr mit Belarus: Maas für Sanktionen”, *zdfheute*, 18 października 2021 r., <https://bit.ly/3AAD9BT> (dostęp: 15.01.2022).

⁴³ Ibidem.

⁴⁴ M. Kucharczyk, „Niemcy: TK negował nadrzędność prawa UE, ale Berlin potwierdza już prymat TSUE”, *Euractiv.pl*, 3 grudnia 2021 r., <https://bit.ly/3u1DeNJ> (dostęp: 17.01.2022).

⁴⁵ Ibidem.

Herero i Nama w dzisiejszej Namibii w latach 1904–1908 za ludobójstwo. Jako formę rekompensaty niemiecki rząd zapowiedział zainwestowanie 1,1 mld USD w rozwój terenów zamieszkiwanych przez Herero i Nama w ciągu 30 lat. Niemcy wykluczyły jednak, aby ta forma zadośćuczynienia mogła być traktowana jako krok do ubiegania się o reparacje przez potomków osób poszkodowanych ze względu na możliwość stworzenia precedensu, na który mogłyby się powoływać inne państwa wnoszące roszczenia względem RFN⁴⁶.

Polityka zagraniczna „koalicji światła drogowych” – początek

Polityka zagraniczna i bezpieczeństwa nie zajmowała wiele miejsca w kampanii wyborczej do Bundestagu⁴⁷. Dlatego główne źródło informacji zarówno dla wyborców, jak i ekspertów oraz dziennikarzy stanowiły programy wyborcze partii politycznych. Ich analiza wskazywała, że ugrupowania głównego nurtu (CDU/CSU, SPD, FDP i Zieloni) są zgodne co do utrzymania bliskiego Sojuszu z USA, członkostwa Niemiec w Unii Europejskiej i pogłębienia jej integracji, a także wspierania multilateralizmu. W stanowiskach poszczególnych partii istniały jednak niuanse dotyczące kwestii bezpieczeństwa, co czyniło z tej dziedziny potencjalny punkt sporny w przyszłej koalicji. Podczas gdy Zieloni i SPD odrzucali przeznaczanie 2% PKB na wydatki wojskowe oraz zapowiadali rezygnację z uczestniczenia w natowskim programie *nuclear sharing*, FDP popierała ustalenia ze szczytu NATO w Newport i nie składała tak jednoznacznych deklaracji. Z kolei Zieloni i FDP zapowiadali gotowość do przyjęcia ostrzejszej polityki wobec Chin i Rosji, co kontrastowało z wstrzemięźliwym stosunkiem SPD⁴⁸.

W umowie koalicyjnej SPD, Zieloni i FDP określili utworzenie „federalnego, europejskiego państwa związkowego, zorganizowanego zgodnie z zasadą subsydiarności i proporcjonalności oraz Kartą praw podstawowych” jako długofalowy cel integracji europejskiej. Po drodze do jego realizacji RFN popierała takie inicjatywy jak m.in. rozszerzenie głosowania większościowego w Radzie Europejskiej. NATO stanowiło zasadniczy element niemieckiego bezpieczeństwa. Choć w polityce wschodniej najważniejszym punktem odniesienia pozostała Rosja, to nowa koalicja podkreślała potrzebę współpracy i respektowania interesów państw Europy Środkowej

⁴⁶ D. Vates, „Einigung mit Namibia – echte Entschädigung hätte teuer werden können”, *RND*, 28 maja 2021 r., <https://bit.ly/343wqV3> (dostęp: 26.01.2022).

⁴⁷ J. Lau, „Wie abgetaucht”, *Die Zeit*, 22 września 2021 r., <https://bit.ly/3u1OWZ0> (dostęp: 17.01.2022). Por. A. Görlach, „Wahlkampf: Kein Platz für Außenpolitik”, *WirtschaftsWoche*, 21 września 2021 r., <https://bit.ly/3u5g2yf> (dostęp: 17.01.2022).

⁴⁸ Więcej o polityce zagranicznej i bezpieczeństwa w programach wyborczych zob. U. Franke, „Foreign and defence policy in the German election”, European Council on Foreign Relations, 16 września 2021 r., <https://bit.ly/3GCVOj1> (dostęp: 17.01.2022).

i Wschodniej. W odniesieniu do Chin deklaracjom współpracy towarzyszyły krytyka polityki ChRL w regionie Indo-Pacyfiku oraz łamania praw człowieka. Nowy rząd planuje również zakup nowych samolotów, zdolnych do przenoszenia bomb B61, mających zastąpić obecnie wykorzystywane myśliwce Tornado. Oznacza to zatem, że mimo kontrowersji w ramach partii tworzących koalicję RFN pod rządami „koalicji światła drogowych” nie zamierza opuścić programu *nuclear sharing*⁴⁹.

Podobnie jak dla poprzednich gabinetów, dla koalicji SPD-Zieloni-FDP Francja pozostawała kluczowym europejskim partnerem RFN. Dlatego pierwszym celem zagranicznej wizyty kanclerza Olafa Scholza oraz minister spraw zagranicznych Annaleny Baerbock był Paryż. Zarówno szef niemieckiego rządu, jak i Emmanuel Macron zadeklarowali gotowość do odświeżenia formatu normandzkiego wobec rosnących napięć między Rosją a Ukrainą. W trakcie spotkania prezydent Francji wyraził potrzebę utworzenia nowych instrumentów mających pobudzić inwestycje oraz odbudowę gospodarczą po pandemii, co oznaczałoby ponowne wspólne zadłużenie państw strefy euro. Pomysł francuskiego prezydenta spotkał się jednak z zachowawczą reakcją Scholza, który poparł maksymalne wykorzystanie elastyczności obecnie obowiązujących reguł zadłużeniowych UE. Kwestią sporną w relacjach niemiecko-francuskich, która może w przyszłości eskalować, jest energia jądrowa. Francja pozostawała jednym z jej najmocniejszych adwokatów w UE i popierała zakwalifikowanie atomu jako źródła energii przyjaznego klimatowi przez Komisję Europejską, co pozwoliłoby przeznaczyć środki z funduszu odbudowy na inwestycje w tym sektorze. Tymczasem RFN, która planowała wygaszenie elektrowni jądrowych do końca 2022 r., sprzeciwiała się temu pomysłowi⁵⁰.

Nowa koalicja dość szybko została postawiona przed wyzwaniem. Na przełomie 2021 i 2022 r. sytuacja na granicy ukraińsko-rosyjskiej ponownie zaczęła eskalować ze względu na gromadzenie wojsk rosyjskich na granicy z Ukrainą i rosnące ryzyko inwazji. Konflikt ujawnił różnice między koalicjantami dotyczące polityki wobec Rosji, szczególnie między SPD a Zielonymi. Po szczycie Rady Europejskiej w grudniu 2021 r. kanclerz Scholz powiedział, że NS2 to „projekt prywatny” i w związku z tym nie należy łączyć go z potencjalnymi sankcjami wobec Rosji⁵¹. Odmienne stanowisko prezentowała szefowa niemieckiej dyplomacji, której zdaniem gazociąg odgrywa „geopolityczną rolę” i nie może zostać uruchomiony

⁴⁹ „Mehr Fortschritt wagen...”, op. cit. Podsumowanie umowy zob. „Niemiecka umowa koalicyjna...”, op. cit.

⁵⁰ N. Doll, „Jetzt geraten FDP und Grüne über die Atom- und Gaspläne der EU aneinander”, *Die Welt*, 2 stycznia 2022 r., <https://bit.ly/3FZly6F> (dostęp: 27.01.2022).

⁵¹ A. Meir, „Scharfe Kritik von Grünen an Scholz-Aussagen zu Nord Stream 2”, *Der Tagesspiegel*, 17 grudnia 2021 r., <https://bit.ly/3u3fpFn> (dostęp: 19.01.2022).

dopóty, dopóki nie spełnia wymogów prawa UE, a jego eksploatacja budzi wątpliwości dotyczące polityki bezpieczeństwa⁵². Brak efektów spotkania Rady NATO–Rosja oraz rosnące napięcia na granicy rosyjsko-ukraińskiej sprawiły, że kanclerz zmienił retorykę w sprawie NS2: odwołał się do porozumienia amerykańsko-niemieckiego z lipca 2021 r., zgodnie z którym w razie rosyjskiej agresji jedną z sankcji będzie przerwanie użytkowania NS2⁵³. W styczniu do Kijowa udała się minister Baerbock i zapowiedziała, że cena, którą musiałaby zapłacić Rosja za agresję na Ukrainę, byłaby wysoka „gospodarczo, politycznie i strategicznie”. Jednocześnie wykluczyła możliwość dostaw niemieckiej broni do Ukrainy⁵⁴. Dzień później szefowa niemieckiej dyplomacji spotkała się ze swoim odpowiednikiem w Moskwie. Choć podkreśliła, że „nie ma alternatywy dla stabilnych relacji między Berlinem a Moskwą”, to jednocześnie stwierdziła, że obecności 100 tys. rosyjskich żołnierzy na granicy z Ukrainą „trudno nie postrzegać jako zagrożenia”⁵⁵. Podobnie jak Scholz, Baerbock wyraziła wolę reaktywowania formatu normandzkiego⁵⁶. Działania rosyjskich władz sprawiły, że wśród ekspertów oraz publicystów, ale także w niemieckim społeczeństwie, postrzeganie tego państwa jest coraz bardziej negatywne. W styczniu 2022 r. jedynie 17% ankietowanych uważało, że można wierzyć Rosji⁵⁷.

Dość szybko przypomniały o sobie problemy w relacjach z Chinami. Po decyzji litewskiego rządu o otwarciu przedstawicielstwa dyplomatycznego na Tajwanie ChRL wprowadziła ograniczenia w wymianie handlowej z Litwą, co stanowi przeszkodę dla europejskich firm, w tym tych z RFN. Na powstałe w ten sposób trudności zwracała uwagę m.in. Niemiecko-Bałtycka Izba Handlowa (AHK) w liście wystosowanym do litewskiego rządu⁵⁸. W reakcji na działania Chin minister Baerbock stwierdziła, że europejscy partnerzy nie mogą być nastawiani przeciwko sobie, a sytuacja wymaga podjęcia wspólnych działań przez UE. Szefowa niemieckiej dyplomacji przyznała również, że choć Chiny są systemowym rywalem Unii, to jednocześnie pozostają ważnym partnerem w ochronie klimatu, globalnej polityce zdrowotnej, a także jednym

⁵² „Nord Stream 2: Baerbock betont ‘geostrategische Rolle’ – Russlands Botschafter warnt vor Verzögerung”, *RND*, 28 grudnia 2021 r., <https://bit.ly/3G1wQIN> (dostęp: 27.01.2022).

⁵³ E. Lohse, „Der Kanzler ändert seine Tonlage zu Nord Stream 2”, *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 18 stycznia 2021 r., <https://bit.ly/3KMCYs4> (dostęp: 19.01.2022).

⁵⁴ C. Nagel, „Es gibt nicht diese eine Zaubertür”, *Tagesschau*, 17 stycznia 2022 r., <https://www.tagesschau.de/inland/innenpolitik/baerbock-ukraine-russland-105.html> (dostęp: 19.01.2022).

⁵⁵ „Wir sind bereit zu einem ernsthaften Dialog mit Russland”, *Der Spiegel*, 18 stycznia 2022 r., <https://bit.ly/3rya5XS> (dostęp: 19.01.2022).

⁵⁶ Ibidem.

⁵⁷ Oznacza to spadek o 11 p.p. w porównaniu z kwietniem 2019 r. Przeciwnego zdania było 73% ankietowanych, zob. ARD-DeutschlandTREND Januar 2022, <https://www.infratest-dimap.de/umfragen-analysen/bundesweit/ard-deutschlandtrend/2022/januar/> (dostęp: 21.03.2022).

⁵⁸ T. Kasier, „Autozulieferer zwischen den Fronten – Litauens Streit mit China trifft deutsche Firmen”, *Die Welt*, 23 grudnia 2021 r., <https://bit.ly/33SWUzb> (dostęp: 20.01.2022).

z głównych partnerów gospodarczych RFN. Dla Niemiec problemem wciąż pozostaje łamanie praw człowieka przez Chiny i brak zmiany chińskiego stanowiska wobec Hongkongu⁵⁹. W związku z tym prezydent Steinmeier i minister Baerbock zapowiedzieli, że nie wezmą udziału w uroczystości otwarcia zimowych igrzysk olimpijskich w Pekinie w lutym 2022 r.

*

Wraz z powołaniem rządu koalicji SPD, Zielonych i FDP w grudniu 2021 r. RFN otworzyła nowy rozdział polityczny. Historia powojennych Niemiec dowodzi jednak, że dotychczasowi kanclerze nie zrywali z dorobkiem swoich poprzedników, ale raczej dodawali do niego kolejne elementy. Oczekiwania, że dorobek Merkel nie odejdzie do politycznego lamusa wraz z opuszczeniem przez nią urzędu przy Willy-Brandt-Straße 1 w Berlinie, są zatem uzasadnione. Kontynuacja nie oznacza jednak powielania, a groźba inwazji Rosji na Ukrainę przypadająca na pierwsze tygodnie rządów Olafa Scholza stanowi dla jego rządu poważne wyzwanie. Paradoksalnie ta sytuacja jest dla niego szansą, aby nadać własny kształt *Ostpolitik* i rozwiązać dylemat trawiący niemiecką politykę od lat: próby utrzymania współpracy z mocarstwami autorytarnymi, których polityka stanowi rosnące zagrożenie dla interesów bezpieczeństwa RFN. W dłuższej perspektywie brak odważnych decyzji może bowiem kosztować Niemcy osłabienie wiarygodności sojuszników, a to ich wsparcie będzie Niemcom potrzebne, jeśli RFN chce pogłębić integrację UE oraz być architektem rozwiązań globalnych problemów.

Germany: Political (r)evolution of the reluctant hegemon

The 2021 federal election opened a new chapter in the history of Germany: the 16-year-long rule of the CDU/CSU under Angela Merkel as the chancellor came to an end. The Christian Democrats were replaced by the SPD, which created a new coalition together with the Greens and the liberal FDP. Despite the willingness to renew its foreign policy, the federal government has not cut itself off from Merkel's decisions and is willing to uphold the anchors of the German global activity. The goal of this article is to present German domestic and foreign policy in the federal election year as well as to describe the first decisions of the new government under SPD.

Keywords: Germany, European Union, United States, Russia, China, Ukraine, Scholz, Baerbock, federal election

Słowa kluczowe: Niemcy, Unia Europejska, Stany Zjednoczone, Rosja, Chiny, Ukraina, Scholz, Baerbock, wybory federalne

⁵⁹ J. Lau, S. Shafy, „Werte und Interessen sind kein Gegensatz”, *Die Zeit*, 22 grudnia 2021 r., <https://www.zeit.de/2021/53/annalena-baerbock-aussenpolitik-russland-china> (dostęp: 20.01.2022).